

מרכז פיתוח והתנסות
مركز التطوير والخبرة
EXPERIENCE & DEVELOPMENT

FIELD
HOSPITAL

ערכות-טיפול

NO BODY
 איה בן רון

2017, 11:35 דקות

סרטה של איה בן רון, **No Body**, עוסק בהתעללות במשפחה. לאחר שנים רבות של שתיקה, היא מספרת את סיפורה. בסרט, שמשלב וידאו ואנימציה, ועשוי במבנה של סיפור אגדה, בן רון מתמודדת עם טראומת הילדות שלה. וידאו זה הוא העדות שלה.

איה בן רון היא אמנית רבת-תחומית וכן פרופסור באוניברסיטת חיפה ובמכללה האקדמית הדסה בירושלים. עבודתה נעה בין פרויקטים ומיצבים תלויי מקום, סרטים דוקומנטריים, דימויים נעים ואנימציה, וכוללת שיתופי פעולה עם מוסדות רפואיים ובתי חולים. בן רון היא מייסדת ומנהלת בית חולים שדה X.

תסריט, בימוי, עריכה: **איה בן רון**
 צלם ראשי והפקה: **עודד קמחי**
 אנימציה: **בתיה קולטון, איה בן רון**
 מוזיקה: **שירה יסעור**
 עיצוב קול, מוזיקה, מיקס: **בניה רכס**

שיר נושא

(מבוסס על "הנערה ללא הידיים" של האחים גרים)
 מילים: **איה בן רון**
 לחן: **שירה יסעור, בניה רכס**
 קולות, מלודיקה, יוקלילי, מטלופון: **שירה יסעור**
 מיקס: **בניה רכס**

הסרט הופק בתמיכת קרן משפחת אוסטרובסקי, מועצת הפיס לתרבות ואמנות וקרן יהושע רבינוביץ לאמנויות תל אביב

מזכירות תרבות וספורט
 משרד התרבות והספורט
 תל אביב

מזכירות בריאות
 משרד הבריאות
 תל אביב

Mifal Hapais

מאת: אבי לובין

אלימות במסגרת הבית כוללת סוגים שונים של התעללות פיזית ומינית. מחקרים בינלאומיים מראים שרבע מכלל האוכלוסייה הבוגרת חווה התעללות פיזית בתקופת הילדות, ללא קשר למעמד כלכלי או לרמת השכלה. על פי אותם מחקרים, אישה אחת מתוך חמש וגבר אחד מתוך 13 מדווחים. ות שחוו התעללות מינית בתקופת הילדות. מרב ההתעללות המינית בתקופת הילדות מתבצעת על ידי בני משפחה או חברים.

בישראל, כמו במדינות אחרות, החוק מחייב לדווח על התעללות בילדים. ות, אך מחקרים מראים ש-85% ממקרי ההתעללות במשפחה אינם מדווחים. לחלק גדול מהנפגעים. ות חסרות המילים להבין או לתאר את מה שקורה להם. ובמיוחד בגיל צעיר מאוד. גם כאשר יש באפשרותם. לדבר, רבים. ות ינסו לגונן על המשפחה וישתקו מתוך פחד ממה שעלול לקרות אם יספרו.

שתיקה עוטפת את נושא ההתעללות בילדים. ות, ובמיוחד את זו שבקרב המשפחה. מסתמן שבמקרים רבים, הסיבה הקרובה – המשפחה, השכנים, רופאי. ות הילדים או המורים. ות – לא ממהרת לפעול. סיבה אחת היא שאלה שהיו יכולים לראות ולהבין ממאנים. ות לקרוא את הסימנים. לפעמים הסיבה היא הכחשה או מנגנון הגנה אחר שמקשה עלינו לראות את שמתרחש לפנינו. במקרים אחרים, זהו טאבו שעדיין חל על התערבות במה שקורה בתוך המשפחה.

התעללות בתוך המשפחה היא תופעה חברתית. עם זאת, יש שיעדיפו לראות אותה כבעיה פרטית שמיוחסת לפתולוגיה האישית של התוקף. ת. הדבר מאפשר הכחשה של האופי הקולקטיבי והשורשים התרבותיים של בעיה חברתית זו.

דעות שניות

שי לביא

שי לביא הוא פרופסור למשפטים באוניברסיטת תל אביב וראש מכון ון ליר בירושלים. לפרופסור לביא תואר דוקטור מהתוכנית לתורת המשפט ולמדעיניות חברתיות באוניברסיטת קליפורניה, ברקלי. כיום הוא עוסק בפיקוח של השלטונות על הגוף בישראל, בטורקיה ובגרמניה, ובמתחים בין דת וחילוניות.

ד"ר שגית ארבל אלון, MD, MBA

ד"ר שגית ארבל אלון היא אם לארבעה וסבתא לארבעה, רופאה ומשוררת. היא מומחית ברפואת נשים והמייסדת והמנהלת הראשונה של מרכז בת עמי בירושלים לטיפול בנשים ובגברים נפגעי התעללות מינית. כיום היא משמשת כרופאה הראשית של משרד הרווחה והביטחון החברתי. ארבל אלון התנדבה בארגון רופאים למען זכויות אדם. בשנת 2009 זכתה בפרס עופר לידר לשירה.

באריק דור זליכה לוי

10:00 דקות, 2022

סרטו של דור זליכה לוי מספר את סיפורו של באריק, פליט מדארפור, שברח כילד מביתו לאחר שהכפר שלו נחרב במהלך מלחמת האזרחים הרצחנית שהתחוללה שם. באריק יצא לבדו למסע פליטות דרך לוב ומצרים, והגיע לישראל כקטין ללא מלווה. הוא מספר על הבריחה, על האלימות ועל תחושת הזרות שחווה, ומשחזר את מסעו הטראומטי באמצעים חזותיים וקוליים, תוך שימוש בהקלטות אולפן של פולי (אפקטים קוליים) ובהקלטות שטח שהוקלטו במיקרופון בינאורלי, שמדגיש חווית שמע תלת-ממדית והיקפית.

דור זליכה לוי הוא אמן רב-תחומי המתמחה ביצירת מיצבי הקרנה וסאונד, בווידאו-ארט ובמופעי מולטימדיה. הציג מספר תערוכות יחיד, בין השאר במוזיאון תל אביב לאמנות, בגלריית המדרשה ובגלריה ברורמן. סרטיו הוקרנו ב־Ars electronica אוסטריה, בקרן Kadist סן פרנסיסקו ופריז, ב־ICA לונדון, ב־Artissima טורינו ועוד. זליכה לוי הוא זוכה מלגת השהות של ארטפורט לשנים 2019-2020, בפרס אמן צעיר של משרד התרבות לשנת 2017 ובפרס זום 2016 לאמן ישראלי צעיר.

הסרט הופק בתמיכת מוז"א – מוזיאון ארץ-ישראל, תל-אביב

בימוי, עריכה: דור זליכה לוי
מבוסס על עדותו של באריק סאלה ובהשתתפותו
צילום, צבע: נדב פורת חומסקי
עיצוב פסקול, מיקס: אביעד סינמנס
עוזרי הפקה: טל גפן, אנדרס גורביץ'
הקלטת סאונד אפקטים: מתן דורמבוס
האפקטים הוקלטו באולפני דיבי:
גיל תורן, אביב אלדמע, רונית שלוי, מושיקו משה
השכרת ציוד: גליקסון רד רנטל
הופק בהזמנת בית חולים שדה X

מאת: אבי לובין

לפחד מזרים יש שלושה מרכיבים: מרכיב קוגניטיבי, מרכיב רגשי ומרכיב התנהגותי, וישנם גם היבטים פסיכולוגיים, סוציולוגיים, היסטוריים ופוליטיים לתופעה.

הפסיכולוגיה רואה בפחד מזרים שלב בהתפתחות שחולף עד גיל שנתיים. תינוקות בני שישה חודשים מעדיפים אנשים שמדברים. ות בשפה ובמבטא מוכרים. בגיל עשרה חודשים יעדיפו לקבל צעצוע ממי שמדברת בשפתם. פחד זה חולף אצל רוב הפעוטות בגיל 18 עד 24 חודשים.

ובכל זאת – תופעת הפחד מזרים מאפיינת את כל החברות. הפילוסופיה הפוליטית עומדת על הסתירה הקיימת, בעיקר במדינות מפותחות, בין פחד מזרים לבין מחויבות לעקרונות אוניברסליים של הגנה על זכויות אדם, ולערכים דמוקרטיים, ביניהם השוויון בין בני אדם.

הסבר סוציולוגי אפשרי לסתירה זו הוא שהבחנה בין "אנחנו" לבין "הם" היא הבחנה יסודית בקבוצות רבות. כך נוצר מצב שבו אפשר לחוש חמלה כלפי מבקשי. ות מקלט, ובו בזמן לרצות שילכו למקום אחר; לעזור לפליטים. ות להימלט מהאלימות השוררת במולדתם, אך לסרב לקבל אותם; לעודד חברה פתוחה ומקבלת, אך להעדיף להשאיר אותה כפי שהיא ולמנוע מזרים להשתלב בה.

מבחינה היסטורית, אפשר לזהות שני תהליכים במאה ה-19 שהשפיעו על פחד מזרים בצורתו העכשווית: האחד הוא הצמיחה הכלכלית האדירה, שלצד יתרונותיה הרחיבה מאוד את הפערים בין מדינות. התהליך השני הוא התפתחות והתרחבות מערכות החינוך הציבורי, שאפשרו לבני. ות השכבות העניות בארצות המפותחות רמה מסוימת של מוביליות חברתית. שתי התופעות הללו גרמו לכך שההשתייכות הלאומית הפכה להיות בעלת חשיבות אדירה. בנוסף, לאחר מלחמת העולם השנייה מעמד הפועלים נהנה ממדינת הרווחה המודרנית, דבר שהחריף

את הפחד מפתיחת הגבולות. בשנים האחרונות, כאשר הישגי מדינת הרווחה נתונים בשחיקה מתמדת, הרגשות הלאומניים אף מתגברים, והפחד מזרים ומהגרים מתעצם.

ובחזרה לישראל: לפי נתונים של עמותות שפועלות בתחום, בישראל שוהים קרוב ל-40,000 פליטים. ות ומבקשי. ות מקלט, כאשר למעלה מ-70% מוצאם. מאריתריאה וכ-20% מסודן. בשנים האחרונות הפך השיח הציבורי בנושא ליותר אלים וגזעני, כולל התבטאויות בוטות של שרים. ות ונבחרי. ות ציבור. גם הבחירה להפנות את הפליטים. ות לשכונות מסוימות – למשל בדרום תל אביב – הגבירה את ההתנגשות והפחד, שכן האזרחים. ות הישראלים. ות אשר גרים בשכונות מוחלשות נאלצו לחלוק עמם את המשאבים המעטים שמקצה המדינה לאזורים אלה. הדבר הוביל לפחד ולרתיעה ממבקשי. ות המקלט.

דעות שניות

נוית בראל

נוית בראל היא דוקטור לספרות, שכתבה את עבודת הדוקטורט שלה על המשוררת דליה רביקוביץ. ספרי השירה האחרונים שפרסמה ראו אור בהוצאת "עם עובד". כלת פרס ראש הממשלה לספרות לשנת 2017. עורכת הסדרה "הדשא הגדול" בהוצאת "פרדס" ועורכת ראשית של כתב העת ושל הוצאת הספרים של עמותת "הליקון" לקידום השירה בישראל.

נעמה סבתו

נעמה סבתו היא עובדת סוציאלית קלינית המתמחה בטראומה ופעילות זכויות אדם. עבדה עם אוכלוסיות מגוונות במצבי סיכון וטראומה: עם ילדים. ות ונערים. ות מחוסרי קורת גג, עם נשים קורבנות סחר ניצולות מחנות עינויים בסיני, חסרי מעמד להט"ב ועוד. שותפה במאבק הומניטרי עבור קבוצת נשים קורבנות סחר. כיום מנהלת מחלקה של חסרי מעמד להט"ב באגודה למען הלהט"ב.

גוש חמר רועי ויקטוריה חפץ וזוהר מלינק עזרא

07:24 דקות, 2019

גוש חמר הוא וידאו של האמנית רועי ויקטוריה חפץ והקולנוען זוהר מלינק עזרא. רועי ויקטוריה מדברת על תחושת ניכור מגופה ועל שנים ארוכות של חוסר הכרה במגדר שאליו היא מרגישה שייכת. היא חושפת את עצמה למצלמה כאשר היא בתהליך של שינוי מגדרי. מבטו של הצופה נע על פני גופה מזוויות שונות, מתקרב ומתרחק, וחושף את כל הפגמים והחולשות של הגוף.

רועי ויקטוריה חפץ היא אמנית רבת-תחומית. תערוכות יחיד שלה מהשנים האחרונות כוללות את "ויקטוריה" במוזיאון ישראל, "וידויים" ב-St. Johannes Evangelist בברלין, ו"נמנום המורה" ב-Kunstlerhaus Bethanien, אף היא בברלין. היא זכתה בפרס קרן רודולף אוגסטיין, בפרס ארי ואן רוזנבלט לאמנות חזותית, קרן האמנות של הלטו של ברלין, ובפרס מריאן וורפקין לנשים אמניות.

זוהר מלינק עזרא הוא קולנוען ואמן. סרטיו הוצגו בפסטיבלים וזכו בפרס הסדרה הטובה ביותר בפסטיבל סט. לורנס הבינלאומי לקולנוע, בפסטיבל המדיה בבוטלמור, ובפסטיבל (Spectrums) Hollyweb, 2017, בשיתוף עם אפק טסטה לאונר), ובפרס הסרט הניסיוני הטוב ביותר בשבוע הקולנוע של טורונטו (Nation's Legacy of Severance, 2014).

הסרט הופק בתמיכתם של מועצת הפיס לתרבות ואמנות, ארטיס, פרס אן וארי רוזנבלט לאמנות חזותית וקרן מקור לסרטי קולנוע וטלוויזיה

ארטיס ארטיס
artis

קרן רודולף אוגסטיין
Rudolf Augstein Foundation

מדינת ישראל
Ministry of Culture and Sport

יוצרים ובמאים: רועי ויקטוריה חפץ וזוהר מלינק עזרא
עורך: זוהר מלינק עזרא
צלם: זוהר מלינק עזרא
מפיקים: רועי ויקטוריה חפץ וזוהר מלינק עזרא
תרגום וכתוביות: ירדן שטרן

מאת: אבי לובין

אחד מהקשיים הרבים שחווים אלה הנמצאים בתהליך שינוי מגדרי טמון בדבקותה של החברה בהגדרה בינארית של מגדר. בניסיון להתאים את עצמם.ן לציפיות החברה מהם.ן, חלק מהטרנסג'נדרים.ות בוחרים.ות בניתוחים, בטיפולים הורמונליים או בשניהם. הקושי מתעצם כשמדובר באלה שזהותם.ן המגדרית אינה "עוברת".

לגוף הטרנסי חשיבות רבה ביחס לאפליה הקיצונית של טרנסים.ות בכל מרחבי החברה, כולל תעסוקה, חינוך, בריאות ועוד. לטרנסים.ות רבים.ות יש תחושת ניכור מהגוף, זרות בגופם.ן שלהם.ן. הגוף נחוה כאתר של טראומה. תפישה זו עלולה להוביל להטלת מומים, לפגיעה עצמית ולשימוש מזיק בהורמונים. על פי מחקרים שונים כ-40% מהטרנסים.ות ניסו להתאבד.

איי־התאימות של הגוף הטרנסי לבינאריות המגדרית גורם לחברה להתייחס לטרנסים.ות כמו אל דגימה פיזית, לצמצם ולהגדיר אותם.ן תמיד על ידי גופם.ן. עקב זאת הקהילה הטרנסג'נדרית חשופה במיוחד לאלימות, להטרדות ולתקיפות מיניות. צמצום של הטרנסים.ות לכדי גוף בלבד משמש כמרכיב בהפשטתם.ן מהיותם אדם, והופך אותם.ן ל"איי־אדם". כך מסולק המחסום המוסרי והחברתי לביצוע פעולות אלימות שאחרת היו בלתי מקובלות; קיימת תחושה שאפשר לפגוע בטרנסים.ות מבלי להיענש או להיתפש כעושי עוולות. בו בזמן, החברה ככלל מתעלמת מהפגיעה המתמשכת בקהילה הטרנסית.

דעות שניות

ד"ר שגית ארבל אלון, MD, MBA

ד"ר שגית ארבל אלון היא אם לארבעה וסבתא לארבעה, רופאה ומשוררת. היא מומחית ברפואת נשים והמייסדת והמנהלת הראשונה של מרכז בת עמי בירושלים לטיפול בנשים ובגברים נפגעי.ות התעללות מינית. כיום היא משמשת כרופאה הראשית של משרד הרווחה והביטחון החברתי. ארבל אלון התנדבה בארגון רופאים למען זכויות אדם. בשנת 2009 זכתה בפרס עופר לידר לשירה.

זאב דגני

זאב דגני הוא מנהל ומנכ"ל הגימנסיה העברית הרצליה, וכן מייסד ויו"ר ג'סטספירולוינה. הוא מורה, מחנך, יזם ומנהיג חינוכי. דגני רואה את בית הספר כמרחב חופשי מגבולות המאפשר מפגש בין צעירים ומבוגרים. זהו מרחב המספק לצעירים התנסויות ומקום להתפתחות אישית. הוא מעודד תלמידים ומורים להתבונן בחברה באופן ביקורתי, לזהות אי־צדק הפוגע בחסרי הכוח, ולמצוא דרכים לתיקון ולריפוי.

חטיפה מוסדית עידית אברהמי

08:20 דקות, 2019

הסרט הקצר **חטיפה מוסדית** מספר את סיפורן של שלוש אימהות ממוצא מזרחי שתינוקותיהן נחטפו מהן זמן קצר לאחר לידתם. הסיפורים הללו יהיו ידועים בהמשך כ"פרשת ילדי תימן, המזרח והבלקן", כפי שמכונה פרשת החטיפה המוסדית וההעלמות של אלפי תינוקות ופעוטות ממשפחות מהגרים לישראל, בעיקר בשנות החמישים של המאה הקודמת. עד היום אימהות אלה אינן יודעות מה קרה לילדיהן, וטענותיהן כלפי המדינה עדיין נתקלות בהתעלמות ובהשתקה.

עידית אברהמי היא בוגרת בית הספר סם שפיגל לקולנוע ולטלוויזיה בירושלים, שבו היא מרצה בתחום הקולנוע התיעודי. היא הבמאית והיוצרת-שותפה של סדרת הדוקו "מי ירה בילדי הברנוער" על תקרית הרצח של צעירים מהקהילה הלהטב"קית בישראל (2018, 3 פרקים, קשת). עבודותיה הקודמות כוללות גם את "סיפורי בדים" (2016, 6 פרקים, יס דוקו); הסדרה "סלפיז" (2014, ערוץ 8, ישראל); הסדרה "העיתונאים" (2012, יס דוקו, בכורה בפסטיבל דוקאביב) ועוד.

בתמיכת קרן מקור לסרטי קולנוע וטלוויזיה

בימוי: עידית אברהמי
 עריכה: בועז ליאון
 הופק על ידי בית חולים שדה X
 צלם ראשי: אורי אקרמן
 מפיקה בפועל: שלי לוי
 משתתפים: תמר מעטוף, סלמה עוזרי, ג'ולייט יצחק
 יועץ תוכן: שלמה חתוכה
 עיצוב קול: יוסי אפלבוים
 עריכה מקוונת: עידו לחמן
 תחקיר: עידית אברהמי, שלמה חתוכה
 עוזר צלם: ארקדי אוסטרובסקי
 איפור: שגית רייס
 השכרת מצלמה ומגבר: סטודיו אזולאי גליה,
 AG Production Solutions
 עוזרת עריכה: אלה ליאון

מאת: אבי לובין

פרשת ילדי תימן, המזרח והבלקן היא מקרה חמור של גזענות בהיסטוריה של ישראל, והיא נותרה כפצע פתוח. היא מתארת את החטיפה המוסדית ואת ההעלמות של אלפי תינוקות ופעוטות ממשפחות שהיגרו לישראל, בעיקר בשנות החמישים, שנים ספורות לאחר קום המדינה. עד היום אין הכרה רשמית בעוולה זו והמדינה אינה רואה עצמה כנושאת באחריות לכך.

אלפי עדויות מצביעות על דפוס דומה: תינוקת נלקחה מרשות ההורים אל בית תינוקות או לבית חולים בטענה שהיא זקוקה לטיפול. במספר מקרים היא נלקחה למרות הצהרות ההורים שהיא בריאה. ההורים לא הורשו להישאר איתה. לאחר ימים ספורים הודיע להם צוות בית החולים שהתינוקת נפטרה ונקברה. הם לא ראו את הגופה ולא את מקום קבורתה. במקרים רבים ההורים אף לא קיבלו תעודת פטירה, או שקיבלו אותה זמן רב לאחר מכן. עשרות ספורות של ילדים. ות הוחזרו אל הוריהם בעקבות מחאה עזה.

במשך השנים, אחיות הודו שבמספר מקרים תינוקות אכן נמסרו לידי משפחות אשכנזיות אמידות בישראל או מחוצה לה. האחיות האמינו שהן עושות חסד עם המשפחות של התינוקות כאשר מצאו משפחה אמידה שרצתה לאמץ את התינוק. ת. עקב ביקורת חברתית נוקבת, הוקמו במשך השנים שלוש ועדות שונות לשם חקירת הפרשה. הן הגיעו למסקנה שרוב התינוקות אכן מתו, ושגורל האחרים לא נודע. הוועדות דחו את טיעוני המשפחות בנימוק שחוסר התייעוד ואי-הסדר הכללי נבעו מכשל בירוקרטי, שהיה אופייני לתקופה.

ובכל זאת, הוועדות לא התייחסו ברצינות לעובדה שארכיונים רלוונטיים וחשובים הושמדו. בנוסף לכך, הן

הסתמכו על רישומי מוות של תינוקות, שחוברו לאחר מעשה, כאל מקור אמין ומהימן של מידע.

מקרים נוספים של חטיפה מוסדית מוכרים ברחבי העולם, כמו למשל ילדי העמים הילידים בקנדה, או אוסטרלים ילידים (אבוריג'ינים). דוגמאות אלה מעידות על פעולות שיטתיות וגזעניות כלפי קהילות מסוימות, שבמסגרתן הוצאו ילדים ממשפחותיהם בטענה שכך מצבם יהיה טוב יותר.

דעות שניות

שי לביא

שי לביא הוא פרופסור למשפטים באוניברסיטת תל אביב וראש מכון ון ליר בירושלים. לפרופסור לביא תואר דוקטור מהתוכנית לתורת המשפט ולמדיניות חברתית באוניברסיטת קליפורניה, ברקלי. כיום הוא עוסק בפיקוח של השלטונות על הגוף בישראל, בטורקיה ובגרמניה, ובמתחים בין דת וחילוניות.

עמליה סער

עמליה סער היא אנתרופולוגית של התרבות ופרופסור-חבר באוניברסיטת חיפה, שם, עד לאחרונה, היא שימשה כראש החוג לאנתרופולוגיה ומנהלת המרכז לחקר החינוך לשלום. יש לה ותק רב כפעילה בתחום החברתי ולמען השלום והיא חברה ב"אישה לאישה" – המרכז הפמיניסטי של חיפה.

